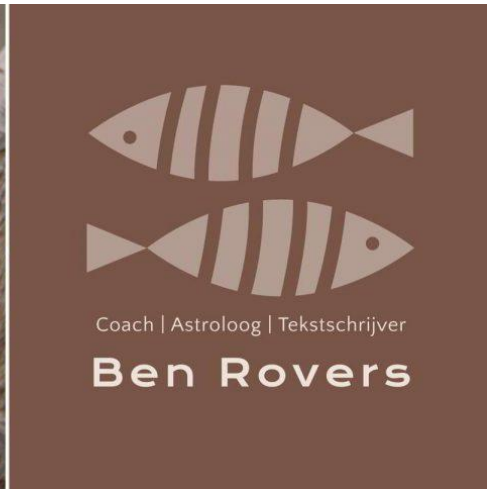
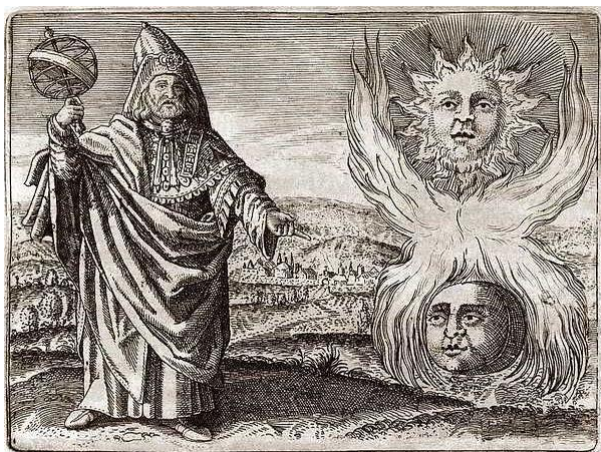

MODERNE HERMETISCHE ASTROLOGIE

Een eeuwenoud perspectief op zielsgerichte horoscoopduiding

Wat is Hermetica?

Elke astroloog kent het en werkt ermee: het adagium dat wat lager is gelijk is aan wat hoger is, dat de mens als microkosmos een afspiegeling vormt van de macrokosmos. Deze beelden komen uit de Hermetische teksten (ook wel: Hermetica).^[1] De Hermetica omvat een verzameling wijsheidsteksten die wordt toegeschreven aan Hermes Trismegistus. Van hem weten we niet veel meer dan dat hij 'drievoudig groot' was en de wijsheid van alle dingen in de wereld bezat.

Er bestaat een verzameling klassieke Hermetische teksten waarvan wordt aangenomen dat ze teruggaan tot de Egyptische tijd. Veel van deze teksten hebben de vorm van een dialoog waarin een leraar een leerling onderwijst en inwijdt in de geheime (lees: geestelijke) aspecten van het leven. Sporen van Hermetisch denken, soms ook wel de eeuwige wijsheid genoemd, vinden we terug in veel religieuze en spirituele stromingen, zoals het Christendom en de theosofie van Blavatsky.

De teksten zijn qua inhoud grofweg te onderscheiden in drie soorten: er zijn teksten waarin wordt beschreven hoe de wereld geschapen is en wat de (geestelijke) wetmatigheden ervan zijn, er zijn teksten die de lezer stimuleren om zich als geestelijk wezen (ziel) te ontwikkelen en er zijn teksten waarin de uitgangspunten van het Hermetisme worden omgezet in concrete toepassing, zoals magie, alchemie en astrologie.

Uit de Hermetica komt géén eenduidig wereldbeeld naar voren. Wie deze teksten bestudeert, stuit op tal van tegenstellingen. Wie voorbij deze tegenstellingen kijkt, ontdekt de geestelijke kern van het Hermetisme: de boodschap dat de mens een Goddelijke oorsprong kent en deze in zichzelf kan ontdekken. De Hermetische teksten dienen al sinds mensenheugenis als een inspiratiebron en wegwijzer voor de leerling die zich hiervoor wil openen.

Hermetische kosmologie

Het wereldbeeld van Hermetici laat zich als volgt samenvatten: de realiteit, dat wil zeggen: alles wat is, bestaat uit een ongeschapen deel en een geschapen deel. Het ongeschapen deel staat gelijk aan God. Deze realiteit is onstoffelijk, onbegrensd, non-duaal en eeuwig. De schepping bestaat uit de kosmos en daarbinnen, als een aparte entiteit genoemd, de mens. Alles in de schepping kenmerkt zich door dualiteit: de tegenstelling tussen stof en geest. De ziel verbindt deze twee realiteiten. Dit is het leven gevende principe.

Zowel de kosmos als de mens worden in de Hermetica beschouwd als bezielde realiteiten. Er bestaan echter twee belangrijke verschillen tussen deze twee. De kosmos vertegenwoordigt een eeuwige beweging, de mens een tijdelijke, de laatste is immers sterfelijk. Een tweede verschil is dat de mens is uitgerust met een ander soort ziel dan de (rest van de) kosmos. Beide soorten zielen zijn Goddelijk, maar alleen de menselijke ziel is rationeel, dat wil zeggen dat deze het vermogen heeft om God te kennen. De vrije wil zetelt in dit deel van de (ontwikkelde) mens. Alle andere verschijnselen in de kosmos ontberen dit zielsaspect: de Zon kan bijvoorbeeld niet besluiten om een dagje niet op te komen. In de kosmos verloopt alles volgens de wetten van noodzakelijkheid. De mens is door zijn stoffelijkheid ook hieraan onderworpen. Het idee in Hermetisme is dat de rationele ziel de mens in staat stelt deze wetten van noodzakelijkheid te ontstijgen. De Hermetische teksten reiken hiervoor het 'gereedschap' aan.

De mens is dus enerzijds, door zijn stoffelijke bestaan, onderworpen aan de wetten van de kosmos (zoals ruimte en tijdelijkheid), maar anderzijds beschikt de mens over het geestelijke vermogen deze wetten te ontstijgen. Dit kan hij alleen wanneer hij zichzelf aan God gelijk maakt. In de praktijk van het dagelijks bestaan betekent dit dat de ziel zich losmaakt van de identificatie met aardse zaken en zich meer richt op haar geestelijke oorsprong.

Hermetica en astrologie

Voor moderne astrologen, zeker zij die een zielsgericht perspectief op horoscoopduiding voorstaan, is snel duidelijk dat Hermetica en astrologie een *match made in heaven* is. Immers, de praktijk van astrologie sluit naadloos aan bij het wereldbeeld in de Hermetica dat uitgaat van het idee dat alle verschijningsvormen in de schepping een variatie zijn op een onderliggende geestelijke realiteit (eenheid). Het is deze eenheid waar astrologen gebruik van maken wanneer ze naar planeet- en sterrenstanden kijken om iets te zeggen over gebeurtenissen op aarde.

In teksten over de geschiedenis van astrologie, lezen we dat Hermetisme altijd een belangrijke inspiratiebron én uitgangspunt van astrologie is geweest. Ik neem de vrijheid om deze bewering als onzinnig te bestempelen. In astrologische teksten sinds de oudheid tot aan ver in de 19e eeuw is het woord ziel zo goed als afwezig. Dit geldt trouwens ook voor astrologische teksten die als Hermetisch worden beschouwd. We moeten hierbij wel aantekenen dat er nauwelijks oude Hermetisch astrologische teksten zijn overgeleverd. Deze zijn goeddeels verloren gegaan. In wat wel bewaard is gebleven, zoals bijvoorbeeld het Liber Hermetis, speelt de ziel geen rol van betekenis.^[2]

Als er één hoofdlijn is de destilleren uit twee millennia astrologie, is het wel dat de nadruk ligt op het onvermijdelijke lot dat zich in de stofrealiteit voltrekt: leven, doodgaan, liefde, oorlog, oogsten, hongerlijden, etc. De focus van astrologie is lange tijd sterk materialistisch en deterministisch geweest. Wellicht dat het zeer invloedrijke werk van Ptolemaeus (1^e/2^e eeuw na Chr.) hieraan heeft bijgedragen. Deze astrologie focust op de zichtbare kosmos, die met de zintuigen kan worden waargenomen. Deze 'wetenschappelijke' benadering van astrologie staat haaks op de Hermetische benadering. Hierin staat juist de innerlijke ervaring van eenheid centraal. In de stofrealiteit is de kosmos iets buiten of boven de mens, in de geestelijke realiteit zijn kosmos en mens intrinsiek met elkaar verbonden. De mens is in staat deze onderlinge samenhang der dingen te ontdekken, de astroloog gebruikt hiervoor de kosmische cycli.

De cruciale rol van de ziel in deze kosmologie

Omdat geest en stof volgens de Hermetica tegengestelde realiteiten zijn, is er een verbindend principe nodig dat beide realiteiten bij elkaar houdt. Dit is de ziel, ook wel het voertuig van de geest genoemd. De ziel kent een duaal karakter, de hogere of rationele ziel, is het aspect van de ziel dat de geestelijke wil uitdrukt, de lagere of astrale ziel reguleert de astrale functies die zorgdragen voor de instandhouding van het stoflichaam. Het rationele deel van de ziel wordt onsterfelijk geacht, het astrale deel van de ziel lost op als het lichaam sterft.

De wijze heft het Noodlot op. Hij is niet onder de Dwang en is ook niet aan de kosmos onderworpen, maar hij bevindt zich boven de hemel, zijn geest bevindt zich boven de zichtbare dingen.

(Didymus De Blinde, Commentaar op Prediker 167, 15-17)

De astrale ziel wordt geacht wetmatig te functioneren, net zoals de kosmische cycli, waar dit deel van de ziel een afspiegeling van is. Dat wil zeggen dat er in deze zielsfuncties geen vrijheid bestaat: wie hongerig is, moet eten, wie moe is, moet slapen, etc. Dit geldt niet voor de rationele ziel: als uitdrukking van de Goddelijke wil, beschikt dit deel van de ziel over een geestelijk vermogen waarmee ze haar goddelijke natuur kan ontdekken en de scheppingskracht die daarin aanwezig is. Het leven op aarde stimuleert de mens dit vermogen te ontwikkelen. De ziel kan volgens de Hermetica pas vrij zijn van de natuurwetten als zij haar geestelijke oorsprong bewust wordt. De Hermetisch astroloog onderzoekt en ondersteunt dit proces van bewustwording.

Het duale karakter van de ziel maakt dat deze voortdurend in twee richtingen beweegt: van geest naar stof en omgekeerd. Enerzijds worden geestelijke realiteiten omgezet naar stofrealiteiten, anderzijds worden door het handelen van de mens geestelijke realiteiten geschapen. Dit proces kunnen we in het dagelijks leven op tal van niveaus aantreffen: het realiseren van een bouwwerk is altijd gebaseerd op een

voorafgaand idee over dat bouwwerk (van de 'architect'). Het bouwwerk zelf echter schept ook gevolgen in de geestelijke sfeer: het beïnvloedt bijvoorbeeld ideeën voor toekomstige bouwwerken.

Voor Hermetici zijn alle functies in de menselijke ziel, d.w.z. de geestelijke wil, het rationele beoordelingsvermogen, de gevoelsfuncties en het handelen, noodzakelijk voor het vervullen van haar rol op aarde. De opgave van de mens ligt er in de lagere zielsfuncties ten dienste te stellen van de hogere (in plaats van omgekeerd).

Hierna zal ik aan de hand van enkele voorbeelden laten zien hoe dit soort inzichten te vertalen is in astrologische duiding. Hierbij dient opgemerkt te worden dat er geen kookboekbenadering mogelijk is, want deze gaat uit van materialistisch en deterministisch denken.

Uitgangspunten van Hermetische horoscoopduiding

De Hermetisch astroloog zal zich bij de astrologische duiding laten leiden door (o.a.) de volgende uitgangspunten:

- *Kosmische cycli leiden wetmatig tot (geestelijke) evolutie en groei in bewustzijn*
 - De mens is hiervoor het instrument, vanwege het feit dat hij is uitgerust met een rationele ziel. De kosmos reikt de mens onophoudelijk ervaringen aan die hem helpen bewustzijn te ontwikkelen van het geestelijk plan dat aan de schepping ten grondslag ligt en nodigt de mens uit om aan dit geestelijk plan bij te dragen, met de scheppingskracht die in hem is.
 - De groei in bewustzijn kent geen eindpunt, geestelijke evolutie is oneindig
- *De verhouding tussen mens en kosmos ligt niet vast*
 - De onbewuste mens ervaart de wetmatigheid van de kosmos als noodlot, de mens die bewustzijn ontwikkelt, leert deze zien als instrument voor geestelijke groei
- *Hemellichamen zijn bezielde en kennen een duale werking (naar geest en stof)*
 - Net als mensen zijn hemellichamen bezielde realiteiten. Zij kennen net als de menselijke ziel materiële en geestelijke neigingen en potenties
- *Hoe verder hemellichamen zijn verwijderd van de aarde, hoe groter de geestelijke potenties en hoe doordringender hun werking*
 - Dit vloeit voort uit het feit dat het geestelijke het stoffelijke doordringt en het hogere het lagere.
 - 'Recent' ontdekte planeten zoals Uranus, Neptunus en Pluto reiken de mens (dus) nieuwe geestelijke groeimogelijkheden aan
 - De wereld van de vaste sterren is in de Hermetica de rustplaats van de menselijke ziel: een puur geestelijke realiteit
- *Hoe onzichtbaarder de hemellichamen zijn voor de mens, hoe verborgener hun geestelijke werking*
 - In het verlengde van het voorgaande: onzichtbaarheid duidt op onbewustheid. Het zichtbaar worden van voorheen onzichtbare hemellichamen reikt de mens nieuwe geestelijke potenties aan. De volledig bewuste mens kan 'alles dat is' zien

Het voorafgaande samenvattend: in de Hermetische horoscoopduiding ligt de nadruk op de geestelijke potenties van de hemellichamen, op wat zij kunnen bijdragen aan de groei van bewustzijn (via de mens). Dit is astrologie als ondersteuning van het Hermetische adagium: 'Wie zichzelf kent, kent het al'. De focus

ligt hierbij niet op het individuele en persoonlijke (de tijdelijke realiteit van de mens), maar op de realiteit die deze dimensies juist ontstijgt.

Twee voorbeelden van Hermetische horoscoopduiding

Voor alle horoscoopfactoren is het mogelijk om de gerichtheid van de ziel te onderzoeken. We kijken hier, bij wijze van illustratie, naar de elementen en de planeten.

De Hermetische duiding van elementen

In de klassieke ordening van de elementen, van hoog naar laag: vuur – lucht – water – aarde, is het Hermetische wereldbeeld terug te zien: het hoogste principe, vuur, is het geestelijke, licht- en leven gevende principe, het laagste element is de vorm waarin dit geestelijke levensbeginsel zich uitdrukt: het lichamelijke voertuig. De tussenliggende elementen lucht en water vertegenwoordigen de duale ziel: het hogere (rationele) en lagere (astrale) zielsprincipe.

Voor elk van de elementen is het mogelijk de (duale) gerichtheid van de ziel te onderzoeken:

- Vuur: waarop richt de geestelijke (wils)kracht zich?
 - De op de stof gerichte ziel richt deze kracht op het realiseren van persoonlijke verlangens. De geestelijk ontwikkelende ziel stelt deze kracht ten dienste van een hogere realiteit dan de eigen persoon: 'niet mijn wil, maar uw wil geschiede'.
- Lucht: Waarop richt het gedachteleven zich?
 - De op de stof gerichte ziel schept gedachten waarin de afscheidingen in de stofrealiteit worden benadrukt, bijv. de gedachte 'jij bent een ander mens dan ik'. De geestelijk ontwikkelende ziel schept gedachten die de eenheid tussen de onderscheiden delen benadrukt, bijv. de gedachte 'jij en ik zijn allebei een uitdrukking van mensheid'.
- Water: Waarop zijn de begeerten en verlangens gericht?
 - De op de stof gerichte ziel zal deze richten op het realiseren van persoonlijke behoeften. De geestelijk ontwikkelende ziel zal trachten haar verlangens te richten op de in de hogere ziel ontwakende geestelijke kracht (de Godsvonk).
- Aarde: Waarop is het handelen gericht?
 - De op de stof gerichte ziel zal vormgeven aan persoonlijke verlangens die haar (dieper) met de stof verbinden, zoals bezit, macht, eer en dergelijke. De geestelijk ontwikkelende ziel zal vormgeven aan verlangens die de persoon overstijgen en waarin hogere geestelijke idealen doorklinken.

In de praktijk gaat het uiteraard om een complexe wisselwerking tussen de elementen, waarbij zowel hogere als lagere zielsprincipes voortdurend aan het werk zijn. In de Hermetica gaat het er niet om de lagere zielsneigingen 'kwijt te raken'. Dit is ook niet mogelijk, omdat ze dienen ter instandhouding van het leven in een lichaam. De focus ligt veeleer op de gerichtheid van de ziel.

Neem bijvoorbeeld de verhouding tussen vuur en water. Moderne astrologen spreken in navolging van Jung over de intuïtieve en gevoelsfunctie in de mens. Hermetica leert ons dat het hier om spiegelbeeldige realiteiten gaat. Zoals de Maan het licht van de Zon weerspiegelt, zo weerspiegelt het waterelement het vuurelement ('zo boven, zo beneden' geldt overal). Intuïtie en gevoel zijn voor veel astrologen moeilijk te onderscheiden en in het gewone taalgebruik worden deze termen ook door elkaar gebruikt. Toch gaat het om heel verschillende functies: wilskracht als uiting van vuur duidt op een heel ander principe dan

bijvoorbeeld begeerte of verlangen als uiting van water. Het eerste duidt op een geestelijk principe, het tweede duidt op een stof gebonden principe. Toch liggen ze ook in elkaars verlengde: het verlangen in de mens (het plezier zoekende en pijn vermijdende aspect in de ziel) is gebonden aan het stoflichaam, maar het vormt een spiegel van de wilskracht die uiting is van een geestelijk principe. Als iemand zich geestelijk ontwikkelt (vuur), zullen de persoonlijke verlangens (water) zich meer opwaarts gaan ontwikkelen: deze worden dienstbaar aan een hoger principe.

De duale werking van planeten: het voorbeeld van Saturnus

Ook planeten, als voltrekkers van het lot, kennen een duale ziel: de lagere zielswerking is gebonden aan de wetten van noodzakelijkheid, de hogere zielswerking kan door het groeiende bewustzijn in de mens ont-dekt worden.

Neem als voorbeeld Saturnus, die in de klassieke astrologie wordt aangeduid als de grote malefic: een planeet die weinig goeds kan brengen. Hierin zien we vooral de lagere zielswerking aangeduid. Deze zien we ook terug in de Hermetica, bijvoorbeeld in het volgende beeld.

De ziel die vanuit de zielenwereld incarneert op aarde, wordt op weg daarnaartoe aangekleed met de eigenschappen van de zeven sferen. Die aankleding heeft de ziel nodig om in een stoflichaam te kunnen treden. De zeven sferen die het astrale kleed van de ziel vormen, zijn uiteraard de zeven klassieke planeten.

Het is pas bij de incarnatie in het aardse lichaam dat de geest met al die sluiers bekleed wordt. Want het is eenvoudig onmogelijk dat de geest naakt, zó als hij op zichzelf is, zijn intrek neemt in een aards lichaam. En evenmin kan zo'n aards lichaam zulke eeuwige onsterfelijkheid dragen, een vergankelijk lijf huid tegen huid zo grote volkomenheid torsen. Daarom heeft de geest de ziel als omhulsel ontvangen. En de ziel, die even goed als de geest in zekere zin goddelijk is, bedient zich van het astrale lichaam. En het astrale lichaam bestiert het levende wezen.

(Corpus Hermeticum X., 17)

De eerste planeet die de ziel op deze reis tegenkomt is Saturnus. Deze planeet brengt de ziel in de begrenzing van tijd en ruimte. Hierin herkennen we de beperkende (malefic-) werking van Saturnus. Het gaat bijvoorbeeld om de zwaarte van het stoflichaam dat de ziel nu omkleedt. Of om traagheid, omdat de werking van het geestelijke in de stof wordt vertraagd. Ik kan op dit moment bedenken dat ik op een paradijselijk eiland in de Stille oceaan ben. Als ik het denk, ben ik er. Maar om mijn lichaam daar te krijgen, moet ik tenminste enkele reisdagen incalculeren. In zekere zin verbeeldt Saturnus de val uit het paradijs: de melancholie van Saturnus is de doorgaans onbewuste herinnering van de ziel aan de perfecte en non-duale geestelijke wereld waaruit zij komt en de ervaring met de imperfecte en duale stofrealiteit.

Tot zover -zeer in het kort- de lagere zielswerking van Saturnus. (De Saturnale types onder ons zullen deze symboliek ongetwijfeld herkennen.) Ontwakend bewustzijn in de mens kan ertoe leiden dat deze de begrenzingen van Saturnus, die vooral de persoonlijkheid raken, vanuit een hoger perspectief kan gaan bezien. Dit kan tal van vormen aannemen. Iemand kan bijvoorbeeld in toenemende mate de

begrenzungen in het persoonlijk leven accepteren, omdat zij in staat is deze vanuit een persoons overstijgend perspectief te beschouwen. Of iemand kan in deze beperkingen een taak ontdekken die zij in dit leven te volbrengen heeft. Of er kan kennis groeien over de grotere betekenis van de persoonlijke ervaringen. Al deze potenties zijn ook in Saturnus aanwezig. Alleen de ontwikkelende menselijke ziel zal deze -in verschillende gradaties- kunnen ontwaren.

Saturnus is in dit verband in het bijzonder interessant, omdat het in de oudheid de poort tussen de zichtbare stofwereld en de onzichtbare zielenwereld was. Geen enkele andere (klassieke) planeet confronteert de menselijke ziel zo indringend met de begrenzungen van het leven in de stof, maar juist daardoor reikt deze planeet ook de hoogste geestelijke potenties aan. Saturnus als de man met de zeis is in potentie ook de oude wijze, die over de kennis van alle tijden beschikt. Het is aan de mens om deze potenties te ontdekken. De Hermetisch astroloog kan hierbij ondersteunen, door dit perspectief aan te reiken.

Tot besluit: het kantelen van de duiding

In het voorgaande is aangegeven hoe de Hermetica kan dienen als voedingsbodem voor een zielsgerichte benadering van astrologie. Binnen het bestek van dit artikel was het niet mogelijk om meer dan enkele voorbeelden (oppervlakkig) uit te werken. Het is belangrijk om te bedenken dat Hermetische astrologie zoals hier bedoeld (dus modern, zielsgeoriënteerd) niet een aparte methode of techniek behelst of een nieuwe vorm van astrologie, maar veeleer een perspectief is dat kan worden gecombineerd met bestaande benaderingen van astrologie. Hierbij gaat het om het bewust kantelen van het duidingsperspectief, door te focussen op de verticale, geestelijke dimensies van het bestaan in plaats van de horizontale, materiële dimensies. De belangrijkste kanteling is hierbij wellicht het uitgangspunt dat de mens geen bewustzijn heeft, maar er onderdeel van is. Deze perspectiefwisseling is in onze tijd en in ons deel van de wereld een opgave van jewelste. Ook voor astrologen.

Noten/bronnen

[1] Er is veel materiaal beschikbaar over de Hermetica. De website van de Embassy of the Free mind biedt een goed startpunt. Zij verkopen ook een aantal Nederlandstalige boeken uit en over de Hermetica (<https://embassyofthefreemind.com/nl/>).

[2] Het Liber Hermetis is niet verkrijgbaar in het Nederlands. Alleen in een Engelse vertaling van Robert Zoller. Zie: <http://www.medievalastrology.org/catalogue/books/liber-hermetis-part-1/lhpart1.html>).

OVER DE AUTEUR

Ben Rovers werkt als professioneel astroloog en heeft een praktijk in Nijmegen. Hij is oprichter van De Hermetische Kosmos | School voor Astrologie. Hij schrijft en spreekt regelmatig over astrologische, kosmologische en esoterische onderwerpen. Zijn interesses gaan o.a. uit naar antieke kosmologie, filosofische grondslagen van astrologie en Hermetische Astrologie (een op de ziel gerichte vorm van astrologie die inzichten uit Hermetische teksten verbindt met astrologie). Neem contact op via www.benrovers.com.